

Naar een vadvriendelijk ecosysteem

Vaderbetrokkenheid herzien

Renate Buisman, Roseriet Beijers & Peter Bos

Samenvatting

De afgelopen decennia is er steeds meer aandacht gekomen voor vaderbetrokkenheid. Vaak ligt de nadruk op de vraag hoe vaders méér kunnen doen. Dit artikel betoogt dat dit perspectief te beperkt is. Betrokkenheid is namelijk niet alleen een kwestie van willen of kunnen, maar ook van structurele en culturele voorwaarden die beschikbaar moeten zijn. Op basis van internationale literatuur en Nederlandse praktijkvoorbeelden pleiten wij voor een vadvriendelijk ecosysteem: een netwerk van beleid, praktijk en

samenleving dat vaders ondersteunt als volwaardige opvoeders. Essentiële elementen zijn onder meer: expliciete erkenning van vaders in beleid, toegankelijke en niet-veroordelende hulp, maatwerk bij complexe problematiek, en vadvriendelijk werken en verlofbeleid. Alleen via zo'n geïntegreerde aanpak kunnen vaders hun ouderlijke potentieel duurzaam realiseren – in het belang van henzelf, hun kinderen en hun partners. Daarmee verschuift de focus van de vraag naar meer betrokken vaders, naar beter ondersteunde vaders.

Vaders spelen een cruciale, maar vaak onderbelichte rol in de ontwikkeling van kinderen. Hun manier van interactie, via spel, uitdaging en nabijheid, bevordert onder meer het zelfvertrouwen, de emotieregulatie en de schoolprestaties van hun kinderen (Grossmann et al., 2002; Paquette, 2004; Sarkadi et al., 2008). Toch blijven zorg en beleid vooral op moeders gericht (Steen et al., 2012). Daarbij lopen vaders in de perinatale periode een verhoogd risico op psychische klachten, die in de praktijk vaak onzichtbaar blijven (Paulson & Bazemore, 2010; Philpott & Corcoran, 2019). Het begrip vaderbetrokkenheid verdient nuancering. In de internationale literatuur verwijst

involvement vooral naar gedrag en verantwoordelijkheid (Lamb et al., 1987), terwijl het Nederlandse *betrokkenheid* ook emotionele verbondenheid omvat (zie kader). Een vader die beschikbaar is en verantwoordelijkheid draagt, maar minder directe zorg aan zijn kind verleent, kan hierdoor onterecht als 'niet betrokken' worden gezien. Zulke talige en culturele verschillen zijn niet louter semantisch, maar bepalen mede hoe vaderschap maatschappelijk en professioneel wordt gewaardeerd. In dit artikel pleiten wij daarom voor een paradigmaverschuiving: weg van de kwantitatieve oproep tot meer vaderbetrokkenheid (*involvement*), naar de kwalitatieve vraag hoe vaders beter ondersteund

kunnen worden. We brengen literatuur, praktijk-voorbeelden en beleidsontwikkelingen samen en laten zien hoe een vadervriendelijk ecosysteem – een ondersteunend netwerk van beleid, praktijk en samenleving waarin vaders volwaardig ouder

Nuance tussen involvement en betrokkenheid

In het Nederlands wordt de term *involvement* vertaald met betrokkenheid, en *paternal involvement* met vaderbetrokkenheid.

Hoewel dit op het eerste gezicht een een-op-eenvertaling lijkt, zitten er nuanceverschillen in. In de Engelse wetenschappelijke literatuur verwijst *involvement* meestal naar: 1) de mate van deelname (hoeveel iemand meedoet, tijd besteedt of actief aanwezig is), en 2) de aard van deelname (de kwaliteit van interacties, verantwoordelijkheid nemen, emotionele en praktische zorg). In het Nederlands heeft betrokkenheid vaak een iets meer emotionele lading. Het betekent niet alleen meedoen of deelnemen, maar ook gevoelsmatig verbonden zijn of engagement tonen. Zo wordt de term ouderbetrokkenheid vaak gebruikt om zowel de aanwezigheid als de emotionele en pedagogische betrokkenheid aan te duiden. In het Engels kan *involvement* dus nuchterder en gedragsmatiger worden opgevat, terwijl de term *betrokkenheid* in het Nederlands vaak relationeler en emotioneler is, maar ook passief: je kunt je betrokken voelen zonder actief iets te doen. Tegen een Nederlandse vader zeggen dat hij niet betrokken is, heeft dus een andere lading dan tegen een Amerikaanse vader zeggen dat hij niet *involved* is.

In de beschrijving van het huidige onderzoek gebruiken we de term *betrokkenheid*. Het is daarbij dus belangrijk om de onderzoeksgeschiedenis rond dit begrip, evenals de nuances tussen *involvement* versus *betrokkenheid*, in gedachten te houden.

kunnen zijn zoals ze beogen – kan bijdragen aan een duurzame vaderrolvervulling.

Wat is involvement?

Het vroege onderzoek naar *paternal involvement*, dat vanaf de jaren zeventig en tachtig opkwam, richtte zich voornamelijk op de kwantitatieve dimensies van vaderschap. Daarbij lag de nadruk op de hoeveelheid tijd die vaders met hun kinderen doorbrachten en hun fysieke aanwezigheid in het gezin (Lamb, 1981). Deze aspecten werden doorgaans gemeten via zelfrapportages, tijdsdagboeken of de perceptie van moeders. Met de conceptualisering van Lamb et al. (1987) kwam er een bredere benadering waarin naast *direct care* (directe zorg) aan kinderen, ook *accessibility* (beschikbaarheid) en *responsibility* (het nemen van verantwoordelijkheid voor zorg en opvoeding) centraal kwamen te staan. Vervolgens zijn verschillende vragenlijsten ontwikkeld die *paternal involvement* meten, zoals de Montreal Father's Involvement Questionnaire (Paquette et al., 2000) en de Inventory of Father Involvement (Hawkins et al., 2002).

In contrast met dit onderzoek naar *involvement* bij vaders, richtte het onderzoek bij moeders zich op andere aspecten van zorggedrag. In de wetenschappelijke literatuur, als afspiegeling van de maatschappij, werd impliciet verondersteld dat moeders van nature de primaire verzorgers zijn en dus automatisch *involved* zijn. Zo zijn er geen vragenlijsten ontwikkeld die *maternal involvement* meten. Met andere woorden, daar waar veel studies zich hebben gericht op hoeveel vaders al dan niet deelnemen aan de zorg en interactie met kinderen (Grau-Grau & André, 2024), werd bij moeders niet de kwantiteit van hun zorg ter discussie werd gesteld, maar de kwaliteit ervan. Denk hierbij aan de omvangrijke onderzoekstraditie naar de

Verondersteld werd dat moeders van nature de primaire verzorgers zijn en dus *involved*

kwaliteit van de moeder-kindhechting en de sensitiviteit van het maternale zorggedrag.

In de huidige context, waarin in veel westerse landen, waaronder Nederland, bij steeds meer stellen de wens leeft om de zorg voor kinderen, werk en huishoudelijke taken evenredig te verdelen (Emancipatiemonitor 2024), is het niet langer passend om uitsluitend te spreken over paternal involvement zonder expliciet aandacht te besteden aan *maternal involvement*, of om paternal en maternal involvement strikt van elkaar te scheiden. Daarbij zijn gezinnen in toenemende mate divers en niet langer uitsluitend traditioneel van samenstelling. Er is een groeiend aantal alleenstaande ouders, samengestelde gezinnen en gezinnen met LHBTQI+-ouders. Deze ontwikkelingen leiden tot een verschuiving van de focus op afzonderlijke vormen van involvement naar *parental involvement*.

Wat belemmert vaders om betrokken te zijn?

Vaderschap wordt door veel mannen ervaren als een betekenisvolle, maar ook veeleisende levensfase. Verschillende structurele, psychologische en maatschappelijke factoren kunnen de betrokkenheid onder druk zetten. Deze factoren staan niet los van elkaar: individuele kwetsbaarheden (zoals psychische klachten) beïnvloeden relationele dynamieken (bijvoorbeeld co-ouderschap of relatiekwaliteit), en worden op hun beurt beïnvloed door bredere contexten zoals werk-privébalans, bedrijfscultuur en maatschappelijke normen. Hieronder bespreken we de belangrijkste belemmeringen voor betrokken vaderschap.

Jeugdtrauma als barrière voor betrokken vaderschap

Een belaste jeugdgeschiedenis kan de betrokkenheid van vaders bemoeilijken. Onderzoek laat zien

Een belaste jeugd-
geschiedenis kan
de betrokkenheid van
vaders bemoeilijken

dat mishandeling of verwaarlozing in de eigen jeugd het risico vergroot op opvoedingsproblemen in latere generaties. Via intergenerationele processen werken internaliserende symptomen en maladaptieve cognities over ouderschap door in de opvoeding. Zo tonen Alyousefi-van Dijk en collega's (2021) aan dat vaders die zelf mishandeling meemaakten, sterker lichamelijk reageren op babygehuil, wat zichtbaar werd in verhoogde handgripkracht. Jeugdtrauma van vaders is daarnaast geassocieerd met verhoogde opvoedstress (Granner et al., 2023) en minder sensitieve opvoedstijlen (Madigan et al., 2019). Buisman en collega's (2020) benadrukken dat intergenerationele overdracht beter zichtbaar wordt wanneer meerdere informanten en generaties worden betrokken. Belangrijk is dat vaders zelf expliciet worden bevraagd: hun percepties dragen bij aan het risico op herhaling in de volgende generatie.

Psychische gezondheid in de perinatale periode

Psychische klachten bij vaders rond zwangerschap en geboorte worden vaak onderschat. Depressieve symptomen komen voor bij 8 tot 10% van de vaders, met een piek tussen drie en zes maanden postpartum (Paulson & Bazemore, 2010; Cameron et al., 2016; Rao et al., 2020). Ook angstklachten zijn frequent: een meta-analyse rapporteert een prevalentie van 10,7% (Leach et al., 2016), met variaties tussen 4,1 en 16% tijdens de zwangerschap en 2,4 tot 18% postpartum (Philpott & Corcoran, 2019). Deze klachten kunnen leiden tot vermijding, emotionele terugtrekking en moeite met coregulatie – het proces waarbij een ouder de emoties en gedragingen van het kind helpt reguleren (Caffieri et al., 2023) – waardoor de basis voor een veilige ouder-kindrelatie onder druk kan komen te staan.

Hormonale veranderingen en patrescence

Vaderschap is niet enkel een sociale rol, maar ook een biologische transitie die gepaard gaat met hormonale en neurologische veranderingen. Het concept *patrescence* verwijst naar deze psychobiologische ontwikkeling die mannen doormaken bij het vader worden (Schore, 2017). Zo dalen testosteronspiegels bij vaders na de geboorte van hun

Verhoogde waarden van cortisol bij vaders hangen samen met minder sensitief gedrag

kind (Gettler et al., 2011), wat kan bijdragen aan een toename in zorgzaam gedrag en verminderde agressie en dominantie. Daarnaast nemen de oxytocine- en prolactiniveaus toe tijdens interactie met de baby, wat hechting en empathie bevordert (Abraham et al., 2014). Neurowetenschappelijk onderzoek toont verder aan dat vaders die veel tijd doorbrengen met hun kinderen, veranderingen ondergaan in hersengebieden die verband houden met empathie, beloning en sociale waarneming (Mascaro et al., 2013). Ook blijkt de rol van hormonen in de transitie naar het vaderschap contextafhankelijk. Uit onderzoek van De Vries (2023) blijkt bijvoorbeeld dat dalingen in testosteron correleren met verhoogde sensitiviteit tijdens positieve interacties, terwijl stijgingen in testosteron in stressvolle situaties ook gerelateerd waren aan meer sensitief gedrag. De hormonale veranderingen bij vaders verlopen anders dan bij moeders, die immers zwangerschap en borstvoeding doormaken. Juist daarom is het belangrijk om beide ouders te onderzoeken, zodat duidelijk wordt welke unieke invloed hormonen hebben op hun zorggedrag. Bos en collega's (2018) lieten bijvoorbeeld zien dat verhoogde cortisolwaarden bij vaders samenhangen met minder sensitief gedrag richting hun kind, terwijl dit verband bij moeders niet werd gevonden. Dit onderzoek kan dan ook verhelderen of er specifieke hormonale veranderingen bij (een subgroep van) vaders optreden die hun zorggedrag bevorderen of, in sommige omstandigheden, juist belemmeren.

Dubbele rolverwachting: betrokken vader versus ideale werknemer

De maatschappelijke verwachtingen ten opzichte van vaders veranderen: van kostwinner naar actieve opvoeder (Grau-Grau & André, 2024). Tegelijkertijd blijft het beeld van de 'ideale werknemer'

- volledig beschikbaar en zonder zorgtaken - dominant (Davies & Frink, 2014). We bevinden ons midden in een transitieperiode waarin de rol van mannen als vader sterk verandert: van voornamelijk kostwinner naar een vader die meer betrokken is in de zorg en opvoeding (Grau-Grau & André, 2024). Daarentegen is de rol van mannen als 'ideale werknemer' de afgelopen decennia grotendeels onveranderd gebleven (Davies & Frink, 2014). Met de ideale werknemer wordt bedoeld op een medewerker die zich volledig aan het werk wijdt, vaak ten koste van het persoonlijke leven en andere (zorg)verantwoordelijkheden. Aangezien dit beeld van de ideale werknemer nog steeds breed wordt gedeeld binnen hedendaagse organisaties en bedrijven, kunnen deze uiteenlopende verwachtingen tot tegenstrijdige ervaringen bij vaders leiden. Met andere woorden, vaders worden aangesproken op hun verzorgende rol, terwijl tegelijkertijd van hen verwacht wordt dat zij de 'ideale werknemer' of de 'echte man' belichamen. Dit kan nieuwe dilemma's en spanningen oproepen voor werkende vaders (Grau-Grau & André, 2024).

Beperkte sociale steun

Vaders beschikken gemiddeld over kleinere informele steunnetwerken in de periode rond zwangerschap en geboorte en ervaren drempels in een moedergericht zorgsysteem (Copland & Hunter, 2025). Vaders missen vaderspecifieke informatie en voelen zich soms buitengesloten of onzeker. Ook de steun van de moeder ontbreekt soms. *Maternal gatekeeping* is het fenomeen waarbij moeders (bewust of onbewust) de toegang van vaders tot de zorg bepalen. Dit kan ondersteunend zijn (*gate opening*), maar ook beperkend (*gate closing*) (Puhlman & Pasley, 2013; Miller, 2018). Wanneer vaders minder ruimte krijgen om te (leren) zorgen, leidt dit vaak tot onzekerheid of terugtrekking. Voor professionals is het daarom essentieel om beide ouders actief te betrekken en ook vaders expliciet te versterken in hun ouderrol.

Co-ouderschap na relatiebreuk

Een relatiebreuk kan vaders zowel emotioneel als praktisch zwaar raken. Juridische en logistieke drempels, zoals beperkte omgangsregelingen of

conflicten over co-ouderschap, beperken vaak de frequentie en kwaliteit van contact met het kind (Van Dijk et al., 2020). Onderzoek laat verder zien dat conflicten samenhangen met meer stress en minder consistent ouderschap en dat duidelijke afspraken en conflictarme communicatie bijdragen bij aan duurzame betrokkenheid na scheiding (Adamsons & Johnson, 2013; Keizer & Schenk, 2012; Saini et al., 2016). Voor de praktijk betekent dit dat vaders ondersteuning nodig hebben bij het navigeren in de juridische en relationele complexiteit.

Culturele en traditionele normen

Normen rond mannelijkheid – zoals emotionele beheersing, stoerheid en zelfredzaamheid – bemoeilijken dat vaders hun kwetsbaarheid erkennen of hulp zoeken (Addis & Mahalik, 2003; Seidler et al., 2016). Deze normen dragen bij aan negatieve attitudes tegenover zorggebruik en vergroten het risico op eenzaamheid en stress. Dit benadrukt het belang van cultuursensitieve benaderingen die ruimte maken voor vaderschap in al zijn diversiteit.

Wat vaders nodig hebben: aanbevelingen voor beleid en praktijk

De eerder beschreven factoren laten zien dat vaders niet vanzelfsprekend hun plek vinden in de zorg en opvoeding van hun kind. Zij lopen vaak tegen obstakels aan die vragen om gerichte ondersteuning. Het position paper *Vader als volwaardig ouder* benadrukt dat vaders nog te vaak aan de zijlijn staan van beleid en praktijk, terwijl hun rol cruciaal is voor een gezonde start van het gezin (Petit-Steeghs & Expertgroep Vaders, 2024). Recente initiatieven, zoals het Kenniscafé Vaderbetrokkenheid van het Leiden Healthy Society Center (2024), waarin wetenschap en praktijkpartners samen komen, tonen aan dat er steeds meer consensus bestaat over de noodzaak om vaders structureel mee te nemen in zorg en welzijn. Hierna vatten we de belangrijkste behoeften samen en vertalen die naar aanbevelingen voor beleid en praktijk. Scan de QR-code voor tabel 1 met aanbevelingen, wetenschappelijke onderbouwing en praktijkvoorbeelden:

De unieke bijdrage van vaders aan de ontwikkeling verdient meer erkenning

Laagdrempelige en niet-veroordelende hulpverlening

Veel vaders zoeken pas hulp als de problemen hoog zijn opgelopen en andere manieren om ermee om te gaan tekortschieten. Stigma, angst om als onbekwaam te worden gezien en eerdere negatieve ervaringen met professionals spelen hierin een rol (Philpott et al., 2017). Een vader-vriendelijke en cultuursensitieve benadering, waarin vaders zich gehoord en serieus genomen voelen, maakt een wereld van verschil (Addis & Mahalik, 2003). Voor beleid en praktijk betekent dit investeren in toegankelijke voorzieningen   n trainen van professionals in vader-vriendelijke communicatie en signalering.

Normalisering van ervaringen en erkenning

Binnen de geboortezorg voelen vaders zich vaak nog buitenstaanders, omdat de aandacht vooral naar de moeder gaat (Dolan et al., 2019). Wanneer vaders worden erkend als volwaardige opvoeders – inclusief hun kwetsbaarheden – versterkt dat hun motivatie om steun te zoeken en vol te houden (Magill-Evans et al., 2006). Normalisering van hun ervaringen, bijvoorbeeld via psycho-educatie of *peer support*, verlaagt de drempel verder. Dat vraagt om een structurele plek voor vaders binnen geboortezorg en jeugdbeleid, waarin expliciet wordt benadrukt dat zij evenzeer ouder zijn als moeders (Harthoorn, 2019).

Daarnaast verdient hun unieke bijdrage aan de ontwikkeling van kinderen meer erkenning. Via spel en uitdagende interacties stimuleren vaders exploratie en emotieregulatie bij hun kinderen – ook wel bekend als de *activation relationship*. Longitudinaal onderzoek laat zien dat dit type interactie samenhangt met latere sociaal-emotionele competenties (Grossmann et al., 2002; Paquette, 2004; Kajanoja et al., 2013). Het

erkennen en ondersteunen van deze specifieke rol is dus cruciaal, zowel preventief als curatief.

Praktische opvoedvaardigheden en stressmanagement

Naast erkenning hebben vaders ook behoefte aan concrete handvatten voor opvoedvaardigheden, emotieregulatie en stressmanagement. Dat vergroot hun zelfvertrouwen en versterkt de kwaliteit van vader-kindinteracties (Sarkadi et al., 2008; Granner et al., 2025). Interventies als VIPP-prenataal, waarbij vaders tijdens de zwangerschap feedback krijgen op hun interacties met het ongeboren kind via echobeelden, laten zien dat sensitiviteit en betrokkenheid al vóór de geboorte gestimuleerd kunnen worden (Buisman et al., 2023). Het is dan ook een aanbeveling om zulke evidence-based interventies breder beschikbaar te maken en vaders actief te betrekken bij opvoedprogramma's.

Peer support en laagdrempelige netwerken

Contact met andere vaders biedt vaders herkenning en vermindert gevoelens van isolement (Magill-Evans et al., 2006). Groepsbijeenkomsten of vaderspecifieke supportgroepen vergroten het zelfvertrouwen en kunnen de stap naar formele hulpverlening verkleinen (Berlin et al., 2020). Voor beleid en praktijk betekent dit investeren in duurzame, laagdrempelige vadergroepen en ervaringsnetwerken, waarbij peer support wordt erkend als waardevolle aanvulling (Leahy-Warren et al., 2023).

Vadervriendelijk werk- en verlofbeleid

Onderzoek laat zien dat vaders die verlof opnemen, vooral periodes van twee weken of langer, structureel meer betrokken blijven in de zorg (Huerta et al., 2013). De COVID-19-pandemie liet bovendien zien dat vaders blijvend meer zorgtaken op zich nemen wanneer werkgevers flexibiliteit bieden (Yerkes et al., 2024). Beleidsmatig vraagt dit om uitbreiding en normalisering van betaald

Vaders moeten niet langer gezien worden als 'extra', maar als volwaardige opvoeders

ouderschapsverlof én een inclusieve werkcultuur waarin vaders ruimte krijgen om zorg en werk te combineren.

Maatwerk voor vaders met complexe ondersteuningsbehoeften

Generieke interventies zijn niet voor alle vaders voldoende. Vaders met een belaste voorgeschiedenis, zoals trauma, depressie of angst, hebben baat bij maatwerk (Granner et al., 2025). Structureel screenen in de perinatale fase op psychologische en contextuele risicofactoren is daarbij een belangrijke eerste stap (Sniekers et al., 2023). Dit vraagt om een multidisciplinaire samenwerking waarin wetenschap, praktijk en ervaringsdeskundigen samen optrekken.

Versterken van kennis en professionalisering

De onderzoeksbasis rond vaderschap groeit snel. Projecten zoals *Vaders in Beeld* (Bakermans-Kranenburg & Van IJzendoorn, 2023) en *Old Wounds, New Fathers* (Buisman, 2024) laten zien dat biologische, psychologische en sociale processen bij vaders cruciaal zijn voor de ouder-kindrelatie. Het is daarom noodzakelijk dat professionals structureel worden geschoold in contextsensitieve benaderingen, en dat wetenschappelijke inzichten worden vertaald naar praktische richtlijnen en interventies.

Conclusie

Vaders hebben behoefte aan erkenning, laagdrempelige en toegankelijke hulp, praktische opvoedondersteuning, peer support, een vadervriendelijk werkklimaat en maatwerk bij complexe problematiek. Voor beleid en praktijk betekent dit dat vaders niet langer gezien worden als 'extra', maar als volwaardige opvoeders met eigen uitdagingen en kwaliteiten. Alleen via een geïntegreerde aanpak kan een duurzaam vadervriendelijk ecosysteem

Vaders met een belaste voorgeschiedenis hebben baat bij maatwerk

ontstaan, een netwerk waarin beleid, praktijk en samenleving samen optrekken om vaders optimaal te ondersteunen in hun ouderrol.

Reflectie: van 'meer betrokken' naar 'beter ondersteunde' vaders

De oproep tot 'meer betrokken vaders' klinkt de afgelopen jaren steeds luider binnen beleid, praktijk en wetenschap. Deze oproep is niet zonder reden: historisch gezien zijn vaders vaak op afstand geplaatst in opvoedingscontexten, zowel door culturele normen als door een zorg- en beleidstraditie die primair op moeders gericht was (Dermott, 2008; Cabrera et al., 2018). Ook in de wetenschap bleef het onderzoek naar vaders achter.

Maar met de huidige ontwikkelingen in de maatschappij ontstaat de vraag of het nog passend is om in te zetten op meer vaderbetrokkenheid. Betrokkenheid is immers niet enkel een kwestie van willen, maar is in hoge mate afhankelijk van structurele en contextuele mogelijkheden. Anders gezegd: steeds meer vaders zijn niet betrokken door een gebrek aan wil of motivatie of kunde, maar doordat de randvoorwaarden om betrokken te zijn bij de zorg voor hun kind ontbreken. Het gevolg is dat het simpelweg aanmoedigen van vaders om 'meer betrokken te zijn', zonder ondersteunende maatregelen, weinig effect sorteert. Integendeel, dat geeft de impliciete boodschap dat vaderschap en betrokkenheid in principe niet samen hoeven te gaan, in tegenstelling tot de maatschappelijke visie op moederschap. De vraag rijst dus of de eenzijdige nadruk op het vergroten van betrokkenheid bij vaders, terwijl betrokkenheid bij moeders impliciet als vanzelfsprekend wordt verondersteld, niet juist bijdraagt aan het in stand houden van traditionele ideeën over vaderschap, moederschap, gender en rolpatronen.¹

Daarnaast blijft het belangrijk om betrokkenheid in brede zin te blijven benaderen. Volgens de conceptualisering van Lamb et al. (1987) omvat ouderlijke betrokkenheid naast directe zorg (direct care) ook beschikbaarheid (*accessibility*) en verantwoordelijkheid (*responsibility*) voor zorg en

Voorbeelden laten zien dat vadvriendelijke ondersteuning wél effect sorteert

opvoeding. Dit betekent dat een vader die vanwege financiële omstandigheden, gezondheidsklachten van de moeder of de aard van zijn werk (bijvoorbeeld in de binnenvaart of defensie) meer uren buitenshuis werkt, niet per definitie minder betrokken is. Zo kan hij tijdens werktijd altijd bereikbaar zijn voor zijn gezin (*accessibility*) en de verantwoordelijkheid dragen voor het regelen van kinderopvang en medische afspraken (*responsibility*), ook wanneer hij zelf minder vaak directe zorg verleent. De vraag rijst dan of we zo'n vader als 'niet betrokken' zouden moeten bestempelen, enkel en alleen omdat hij minder tijd doorbrengt met zijn kind of minder directe zorghandelingen verleent. Deze vraag is des te relevanter gezien de emotionele lading die het Nederlandse begrip 'betrokkenheid' heeft (zie ook kader op p. 51).

Ook in de praktijk van de zorg, hulpverlening en wetenschap is er een duidelijke verschuiving nodig: van de vraag hoe we vaders meer betrokken krijgen naar de vraag hoe we vaders beter kunnen ondersteunen. Vaders zijn in veel opvoed- en zorginterventies nog steeds ondervertegenwoordigd. Ondanks de positieve bijdrage aan de ontwikkeling van kinderen, blijven zij vaak buiten beeld in programma's die primair op moeders gericht zijn. Dit geldt ook voor evidence-based interventies, waarin vaders structureel minder worden bereikt en betrokken (Keown, Franke & Kaur, 2018). Voorbeelden uit zowel binnen- als buitenland laten zien dat vadvriendelijke ondersteuning wél effect sorteert. In Scandinavië blijkt dat gedeeld ouderschapsverlof en expliciet vadergerichte voorzieningen – bijvoorbeeld consultatiebureaus die vaders actief uitnodigen – leiden tot grotere en langdurigere betrokkenheid (Haas & Rostgaard, 2011; Keijzer, 2015). Kortom, kwalitatieve ondersteuning dient de randvoorwaarden te scheppen

die vaders in staat stellen hun rol naar wens te vervullen, in het belang van zowel vaders als hun kinderen en gezinnen.

Discussie

Dit artikel benadrukt dat de oproep tot meer vaderbetrokkenheid onvoldoende rekening houdt met de complexe realiteit van vaderschap. Vaders willen vaak betrokken zijn, maar structurele, culturele en psychologische factoren beperken hun mogelijkheden. Het gaat dus niet alleen om willen, maar vooral om hoe vaders de ruimte, erkenning en steun krijgen om hun rol duurzaam te vervullen. Orthopedagogen moeten dus beseffen dat vaderbetrokkenheid niet alleen een persoonlijke keuze is, maar altijd plaatsvindt binnen een bredere context die de handelingsruimte van vaders beïnvloedt. Scholing in vadervriendelijke signalering, het expliciet uitnodigen van vaders in geboortezorg en jeugdinterventies, en vadervriendelijk werk- en verlofbeleid zijn cruciale stappen daartoe.

Kortom, de transitie van 'meer betrokken vaders' naar 'beter ondersteunde vaders' vraagt om een geïntegreerde aanpak. Alleen door structurele erkenning en steun kan een duurzaam vadervriendelijk ecosysteem ontstaan, ten gunste van vaders, kinderen en gezinnen. Een vadervriendelijk ecosysteem stelt mannen in staat om hun verhaal over vaderschap te herinneren als een periode van groei en verbondenheid – niet van gemiste kansen. Zoals Márquez schreef: 'Het leven is niet wat je is overkomen, maar wat je je herinnert en hoe je het je herinnert om het te vertellen.'

Over de auteurs

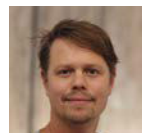
Renate S. M. Buisman

is verbonden aan het Donders Instituut, Radboudumc

Roseriet Beijers

is verbonden aan het Instituut Pedagogische Wetenschappen, Universiteit Leiden, en het Behavioral Science instituut, Radboud Universiteit

Peter A. Bos

is verbonden aan het Donders Instituut, Radboudumc

Noot

1. In ons artikel benadrukken we de rol van de vader, en daarmee die van de man in een zorgende rol. We erkennen dat de rol van partner niet uitsluitend die van de man is, en willen in bredere zin dan ook pleiten voor inclusief beleid aangaande 'partner(s)'. Omdat mannelijke partners in de huidige zorgverlening specifieke problematiek ervaren, richten wij ons in dit artikel op die doelgroep, zonder daarmee andere doelgroepen een minder groot belang te willen toedichten.

Geraadpleegde literatuur kunt u vinden bij het betreffende artikel op:

www.tijdschriftvoororthopedagogiek.nl